

การศึกษาภูมิปัญญาจากจิตรกรรมฝาผนัง กับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “จิตรกรน้อย”

กรณีศึกษา : จิตรกรรมฝาผนังวัดจระเข้มพระ ตำบลจระเข้มพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

นนุชนารถ นवलสุวรรณ*

คำสำคัญ 1. ภูมิปัญญา 2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความนำ

ชาติไทยมีอดีตความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว เป็นผลมาจากภูมิปัญญาของชนในชาติที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานจากรุ่นสู่รุ่นและผสมผสานด้วยศิลปะอันวิจิตรจนกลายเป็นผลงานศิลปกรรมทางวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนใครในโลก (อินทรีฯ นีรัญสาฯ. 2545 : 10) ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ ในยุคของข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ทำให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทยอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิจิตร นันทสุวรรณ และ จำนง แรกพินิจ (2545 : แผ่นปลิว) ที่ว่า การพัฒนาประเทศตามอย่างตะวันตกทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง และการรับอารยธรรมตะวันตกอย่างไร้สติปัญญายังคิดในรอบศตวรรษที่ผ่านมากล่าวได้ว่า ผลพวงของการพัฒนาแบบนำเข้านี้ ได้ทำลายภูมิปัญญาของชุมชน หรือของสังคมไทยแต่โบราณ อันเป็นส่วนดั้งเดิมที่ควรประยุกต์ให้ทันสมัยใช้ประโยชน์ลงไปหลาย ๆ ด้าน การทำลายภูมิปัญญาไทย จึงมีผลกระทบต่อดัชนีวัฒนธรรมชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ขณะเดียวกัน รุ่ง แก้วแดง (2541 : 204) กล่าวว่า ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้ความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น เราให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตลอดจนมา แต่ยิ่งพัฒนาก็พบว่าประเทศไทยต้องวิ่งตาม และพึ่งพามีรู้ของต่างประเทศตลอดเวลา เป็นการพัฒนาที่นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย นับตั้งแต่การเสียเปรียบดุลการค้า ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ก็เป็นเพราะเราได้

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

พัฒนาประเทศ และจัดการศึกษาโดยทอดทิ้งของดีที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน นั่นก็คือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งชุมชน ได้สั่งสมประสบการณ์ ความรู้ โดยถ่ายทอดจากผู้รู้โดยอาศัยศักยภาพ ความสามารถที่มีอยู่ แก้ปัญหาการจัดการการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น

การศึกษามีส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบัน มักจะได้ยินข้อเสนออันค่อนข้างมากกว่า ควรมีการพัฒนาระบบการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของคน ควรปรับปรุงหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ให้สัมพันธ์กับภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน ควรส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนให้มากขึ้น ควรนำภูมิปัญญาเข้ามาในโรงเรียนและเพิ่มให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่า ศรัทธาในท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น (จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส 2542 : 46) ข้อเรียกร้องดังกล่าว เป็นผลที่มาจากความล้มเหลวทางการศึกษาที่พยายามก้าวอย่างอย่างตะวันตกในอดีตที่ผ่านมาตัวเอง สอดคล้องกับคำกล่าวของ พงณี เทียมศักดิ์ (2543 : 56) ที่ว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นจากแนวทางการพัฒนาของรัฐ ที่ใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ทำให้ระบบโรงเรียนอยู่ภายใต้ระบบราชการ ที่มีการสั่งการในแนวตั้งจากส่วนกลาง ไปยังส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น และการ

พยายามทำประเทศ ให้พัฒนาไปในแบบทันสมัย ด้วยการนำแนวคิดจากต่างประเทศโดยการใช้ระบบราชการเป็นการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดจากส่วนกลาง การเรียนรู้อย่างจำกัด และครูผู้สอนไม่ได้พัฒนาการสอนเท่าที่ควร การเรียนรู้ในวิถีชีวิตมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต เพราะแหล่งในการเรียนรู้มีอยู่ทั่วไป ทั้งในครอบครัว ชุมชน วัด และในธรรมชาติ รวมทั้งผู้ให้การถ่ายทอดการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เพื่อน ครู พระสงฆ์ หมอพื้นบ้าน ต้นไม้ สัตว์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ทุกคนทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนเป็นผู้ถ่ายทอดได้ โดยอาศัยภูมิปัญญาของสิ่งเหล่านี้เป็นตัวจักรสำคัญในการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดเด่นของชุมชน จะช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะความชำนาญ ของแรงงานฝีมือทำให้เกิดความภาคภูมิใจและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการอพยพแรงงาน จากชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ลงได้ จะช่วยให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นอันจะนำมาซึ่งการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและความเจริญ ส่งผลให้ครอบครัวและชุมชน มีศักยภาพ ในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง อันเป็นสาเหตุให้สามารถลดปัญหาชุมชนล้มสลายลงได้ (กรมวิชาการ 2541 : 9) ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545- 2549) ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพของคนไทย โดยได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เน้นปฏิรูประบบกระบวนการผลิต และพัฒนาครูให้มีความรู้ จริยธรรม วิชาการและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ภายใต้ระบบการประกันคุณภาพที่ได้มาตรฐานทุกขั้นตอน ปรับปรุงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์

ทางการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา 2542 : 53) โดยทำการวิจัยตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระ ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา
2. เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ มาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “จิตรกรรมน้อย” ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบ้านจะทิ้งพระ ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย โดยแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน *ส่วนแรก* เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อทำความเข้าใจต่อข้อมูลเชิงประจักษ์ และข้อมูลจากเอกสาร เพื่อให้การเก็บข้อมูลปฐมภูมิครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง *ส่วนที่สอง* นำข้อมูลส่วนแรกไปอธิบายความสัมพันธ์ปรากฏการณ์ของเรื่องตามกรอบแนวคิด โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ *ส่วนที่สาม* นำภูมิปัญญา ที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดจะทิ้งพระ เป็นข้อมูลหาแนวทางพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “จิตรกรรมน้อย” เพื่อให้เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมรายวิชา ศิลปะ ช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัย ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะวิจัย ซึ่งจะมีส่วนในการกำหนดเค้าโครงวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บ ข้อมูลภาคสนาม
2. ขั้นเก็บรวบรวม
  - 2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมฝาผนัง และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จากแหล่งเอกสารต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล
  - 2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บ

รวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และถ่ายภาพประกอบ การสังเกตใช้วิธีจับบันทึกและถ่ายภาพประกอบ ส่วนการสัมภาษณ์จะใช้วิธีการบันทึกลงในแถบบันทึกเสียง และ / หรือ จับบันทึกตามความเหมาะสม โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มบุคคลที่จะสัมภาษณ์ไว้ แล้วคัดเลือกเฉพาะที่สามารถให้รายละเอียดข้อมูล ตามที่กำหนดในขอบเขต ด้านแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเสริม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตัวผู้วิจัย ทำหน้าที่สัมภาษณ์ ถ่ายภาพ และบันทึกเสียง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต พฤติกรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แล้วนำมาสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ จัดทำรายงานผลการวิจัย โดยประยุกต์วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของคน ความรู้ ทฤษฎีการที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด และขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัย

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิปัญญาที่ค้นพบจากจิตรกรรมฝาผนัง วัดจะทิ้งพระ มีองค์

ประกอบของการเกิดภูมิปัญญาตามแนวคิดของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 75) ที่กล่าวว่า การเกิดขึ้นของภูมิปัญญาประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ คน ความรู้ และทรัพยากร

2. ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดจะทิ้งพระ มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับมิติทางด้านสังคมกล่าวคือแสดงประเพณีนิยมของชาวบ้านในท้องถิ่น เรื่องราวชีวิตประจำวันของชาวบ้านแทรกประกอบ เช่น การทำมาหากิน การแต่งกาย ประเพณีที่แสดงให้เห็นความสำคัญของพุทธบริษัทสี่อันมีพระสงฆ์เป็นแกนสำคัญแสดงลักษณะอันเป็นแบบประเพณีไทยอย่างแท้จริง

3. ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระ สื่อเรื่องราวที่แสดงความสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้านพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่าสถานที่ดังกล่าว มีพุทธศาสนิกชนมาร่วมชุมนุมกันอยู่เสมอเมื่อนำเอาจิตรกรรมฝาผนังไปปรากฏอยู่ที่ฝาผนังของโบสถ์ มีความเหมาะสมที่โน้มน้าวชักจูงไปในทางดีได้ ดังนั้นการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระของเจ้าอาวาสพระครูวิจารณ์ศีลคุณ(ชู) โดยนายช่างเคลือบ และนายช่างใบ้ จึงเกิดขึ้นจากความเหมาะสมและมองเห็นสิ่งที่ดีเช่นนี้เองน่าจะเป็นประเพณีนิยมของการเขียนภาพจิตรกรรมบนฝาผนังของวัดต่างๆในประเทศไทย

4. การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระ แสดงให้เห็นสุนทรียภาพอันยิ่งใหญ่ของเจ้าอาวาสพระครูวิจารณ์

ศีลคุณ(ชู) นายช่างเคลือบและนายช่างใบ้ ที่ตั้งใจสรรค์สร้างความงามด้านจิตรกรรมไทยประเพณีไว้บนฝาผนังวัดจะทิ้งพระเพื่อต้องการใช้เป็นภาพประดับตกแต่งวัดจะทิ้งพระให้มีความงามสมกับที่เป็นพุทธสถาน ให้คนในท้องถิ่นตำบลจะทิ้งพระซึมซับคุณค่าทางเรื่องราวของพระพุทธศาสนา และแฝงไปด้วยคติความเชื่อ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นและของประเทศชาติ โดยเลือกเรื่องราวในพระพุทธศาสนาตอนพระพุทธรองค์เสด็จจากดาวดึงส์ และยังประกอบไปด้วยเหล่าเทวดาบนสวรรค์ และภูติผีปีศาจที่รับทุกข์กรรมอยู่ในนรก เปิดสามโลกสวรรค์ มนุษย์ และนรก การถ่ายทอดเช่นนี้ย่อมมีผลต่อคนดูโดยตรง เพราะคนดูได้เห็นสภาพของนรก สวรรค์ ซึ่งเป็นเรื่องลับไม่มีตัวตนไม่อาจจะเห็นได้ในสภาพความเป็นจริง แฝงไปด้วยคติความเชื่อที่ว่า การทำดีย่อมได้ดี การทำชั่วย่อมได้ชั่ว การถ่ายทอดเป็นภาพจิตรกรรม จึงมีสวรรค์ มีนรก เปรียบเทียบกันอยู่

5. ภูมิปัญญาสากลด้านจิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระกล่าวได้ว่าเป็นจิตรกรรมไทยประเพณี และเป็นศิลปะประจำชาติไทย โดยแท้จริงมีอิทธิพลของศิลปะจิตรกรรมที่เป็นภูมิปัญญาไทยในสมัยอยุธยาตอนปลาย และรัตนโกสินทร์ตอนต้น การเขียนภาพให้มองจากที่สูง มีการสร้างสรรค์บรรยากาศด้วยสีส้ม

6. ภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดจะทิ้งพระ เป็นผลงานของท้องถิ่นที่โรงเรียนสามารถนำเข้าสู่โรงเรียนในลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

6.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น สภาพของโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง ว่ามีลักษณะอย่างไร

6.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง พิจารณาดูว่าคำอธิบายหลักสูตร เปิดโอกาสให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในเรื่องปรับเปลี่ยนรายละเอียดเนื้อหา หรือปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ พัฒนาวิธีการสอนให้หลากหลาย หรือ จัดทำสื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้เพิ่มเติม หรือจัด

ทำหลักสูตรเพิ่มเติม

6.3 กำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์การเรียนรู้ วิจารณ์ปัญหาและความจำเป็นของท้องถิ่น นำมากำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

6.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหาหรือกิจกรรม

6.5 จัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อ ให้ตรงกับสภาพแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง และพัฒนานักเรียนแต่ละคนเต็มตามศักยภาพ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนอาจช่วยจัดทำหรือจัดหา หรือขอความช่วยเหลือจากบุคลากรในท้องถิ่น

6.6 ปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นเมื่อร่างเนื้อหาสาระเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรนำไปทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสมตามเจตนารมณ์ กล่าวคือ จัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตนเอง และใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ มิใช่เป็นการเรียนรู้จากครูผู้สอนเท่านั้น การศึกษาจึงจะมีผลต่อการพัฒนาชีวิตอาชีพ และสังคมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากผลจากการศึกษาภูมิปัญญาจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดจະทั่งพระ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ข้อค้นพบภูมิปัญญา พบว่า

1.1 ภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นภูมิปัญญาด้านจิตรกรรม ที่มีลักษณะเป็นจิตรกรรมไทย ประเพณี ดังนี้

1.1.1 จิตรกรที่เขียนภาพเป็นจิตรกรในท้องถิ่น คือ นายเคลื่อนและนายใบ้

1.1.2 การเขียนภาพเขียนขึ้นตามความประสงค์ของเจ้าอาวาส ที่เห็นว่าวัดควรมีภาพจิตรกรรมประดับประดับไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ของการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง

1.1.3 การเขียนภาพเป็นแบบเล่าเรื่อง มี

ลักษณะคล้ายกับมองจากที่สูง แสดงเรื่องราวพุทธประวัติ โดยสอดแทรกภาพวิถีชีวิตของชาวบ้าน

1.1.4 ลักษณะของจิตรกรรม ใช้ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลายและรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีระเบียบแบบแผนของจิตรกรรมไทยประเพณี

1.1.5 เขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว

1.1.6 ใช้พื้นที่ฝาผนังทั้งหมด ในการเขียนภาพจิตรกรรม

1.2 จิตรกรรมฝาผนัง วัดจະทั่งพระ ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรูปแบบของจิตรกรไทยโบราณ ที่แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของจิตรกรรมไทย ดังนี้

1.2.1 เนื้อหาในพระพุทธประวัติ จึงมีประโยชน์ต่อการบำรุงส่งเสริม อันเป็นการเกื้อกูล และจรรโลงพระพุทธศาสนา ให้สืบทอดยั่งยืนเมื่อพุทธศาสนิกชนได้ฟังพระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาเรื่องพุทธประวัติ ภาพจิตรกรรมฝาผนังก็เปรียบเสมือนวีดิทัศน์ให้ผู้ฟังมองเห็นภาพ

1.2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางสังคม และประเพณีของพุทธศาสนิกชน ที่สัมพันธ์กับพระสงฆ์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตชาวพุทธไทยแต่โบราณ เมื่อกุลบุตรอายุครบบวช ก็เข้าสู่วัด ดังนั้นภาพจิตรกรรมฝาผนังย่อมทำให้กุลบุตรเกิดความเลื่อมใสศรัทธาภายใต้จิตสำนึกทั้งภาพพระประธานที่สงบนิ่งและภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามด้วยเรื่องราวเชิดชูพระพุทธประวัติ

1.2.3 เนื้อหาในเชิงวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน คตินิยมทางความเชื่อ การดำรงชีวิตของคนในอดีต จะเห็นว่าการวางตำแหน่งภาพ ปรากฏอยู่ในวิหารที่มีองค์พระประธาน ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ ที่ลึกซึ้งระหว่างศาสนากับวิถีชีวิตของคน

2. การนำภูมิปัญญาที่ค้นพบมาเป็นแนวทางพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

การค้นพบภูมิปัญญาด้านจิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระ เป็นภูมิปัญญาด้านจิตรกรรมที่ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “จิตรกรรมน้อย” เพื่อประชาสัมพันธ์ให้เห็นประโยชน์ในการสืบทอดความเป็นจิตรกรในท้องถิ่น โดยกำหนดคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ 2 หน่วย หน่วยละ 10 ชั่วโมง แหล่งเรียนรู้ตามสภาพจริง คือวัดจะทิ้งพระ คือ หน่วยที่ 1 เรื่อง รับรู้คุณค่าความงามในทัศนศิลป์ และ หน่วยที่ 2 เรื่อง ภูมิใจในท้องถิ่นของเรา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากข้อค้นพบในการวิจัย เสนอเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้

1.1 ภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดจะทิ้งพระ เกิดจากบุคคลในวัดของท้องถิ่น ดังนั้นการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับ

ศาสนสถาน ควรริบเร่งทำความเข้าใจกับพระภิกษุ และสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านให้รู้คุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของผลงานด้านจิตรกรรม ที่ต้องประดับประดับคู่กับวัดในท้องถิ่น

1.2 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อให้จิตรกรรม ฝาผนังคงอยู่และขยายต่อไปสถานศึกษาในท้องถิ่นทุกแห่งควรสร้างหลักสูตรท้องถิ่นด้านจิตรกรรมในท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนในท้องถิ่นได้ตระหนักและเข้าใจคุณค่าของผลงานจิตรกรรม ฝาผนังที่ปรากฏในวัด เพราะปัจจุบันจิตรกรที่แสดงความสามารถด้านจิตรกรรมให้ปรากฏในท้องถิ่น หายากมากขึ้น

1.3 องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านศิลปกรรมของท้องถิ่นประชาสัมพันธ์ มาตรการในการอนุรักษ์ศิลปกรรมทุกสาขาที่ปรากฏในอุโบสถของวัด และปรากฏในวัดทุกสถานที่ เพื่อให้โบราณสถานและโบราณวัตถุในวัดคงอยู่กับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1.4 โรงเรียนในฐานะสถาบันที่มีความพร้อมทั้งด้านคน ความรู้และทรัพยากร ควรเป็นแกนนำให้การสนับสนุนประสานการพัฒนาชุมชนระหว่างประชาชนองค์กรชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่เพื่อสร้างสรรคให้ท้องถิ่นเป็นชุมชนที่มีศักยภาพโดยกำหนดให้เป็นรูปธรรมในแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน หลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนก่อนการวางแผนในทุกระดับของโรงเรียน

1.5 ควรมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน อย่างต่อเนื่อง โดยครูจะต้องเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมชุมชน และวัฒนธรรมโรงเรียน ให้เป็นวัฒนธรรมเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างระบบคุณค่า และศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นพลังขับเคลื่อน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ให้สามารถแก้ไขปัญหา ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ของประชาชนในสังคมสมัยใหม่อย่างมีความสุข และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และเชิดชูเกียรติ

ครุภูมิปัญญาไทย

1.6 ควรมีการสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นและการยอมรับของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะศึกษาภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง ของวัดอื่นๆ ในเขตตำบลจะทิ้งพระ และอำเภอสังขละบุรี เพื่อให้การศึกษาในเรื่องนี้ได้ขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น และสามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบในด้านที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษางานด้านจิตรกรรมของภาคใต้

2.2 ควรจะศึกษาภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในงานศิลปกรรมอื่น ๆ เช่น งานสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในพระ

ธาตุเจดีย์ หรืองานสถาปัตยกรรม ที่ปรากฏอยู่ในหน้าบันของวิหารในวัดใดวัดหนึ่ง ในเขตพื้นที่ตำบลจะทิ้งพระ และอำเภอสังขละบุรี เป็นต้น เพื่อสืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม และเป็นวิธีหนึ่งในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุในท้องถิ่น

2.3 ควรจะส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สากล

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2537. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์**. กรุงเทพฯ: มปท.
- พจนีย์ เทียมศักดิ์. 2543. “การศึกษาปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน” **วิชาการ**. 3, 12 (มีนาคม 2543) : 56-69
- รุ่ง แก้วแดง. 2541. **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มติชน.
- วิจิต นันทสุวรรณ และ จำนง แรกพิณีจ. 2545. **แนวพัฒนาสังคมชนบทใหม่บนรากฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชน**. แผ่นปลิว.
- อินทิดา หิรัญสาย. 2541. “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” **วิชาการ**. 5, 10 (ตุลาคม 2545) : 18-22.